

A szöveg bármelyik irodalmi anyagba beépíthető 5. évfolyamtól kezdve, és jó lehetőséget ad egy kis nyelvtörténeti betekintésre is. Érdekesség a gyerekek számára.

Osztályfőnöki órán alkalmat ad arra, hogy a gyerekek beszélhessenek a családon belüli megszólításokról; ők kiket tegeznek.... Jó esetben még a dédszülők magázódnak, de a szülők nem feltétlenül tegeznek a házastársaik szüleit. Ki lehet térni az okok keresésére: változó társadalmi viszonyok....

Érdekes ennél a pontnál a véleményüket is kikérni, jónak tartják-e, hogy egy áruházban, gyorsétteremben tegeznek őket. Ennél a pontnál fontos

- a) a saját vélemény megfogalmazása;
- b) mások véleményének kulturált meghallgatása;
- c) vélemények kulturált ütköztetése.

Mióta is tegeződünk?

Noha a tegezés a 20. században lett az egyenrangúság fokmérője, nyelvünkben csak a 16. században bukkantak fel magázó formulák, az *ön* névmás használatáról pedig csak az *újmagyar kor* elejéről, a 18. század végéről van adatunk.

Az ősi magyar nyelv tegező volt. Erre példa a legkorábbi latin betűs, teljesen magyar nyelvű szövegegmélnk, a 12. századi *Halotti beszéd és könyörgés* leghíresebb sora: „Látjátuk feleim szümtükkel, mik vogymuk”. A magázódás megszületésének első lépése az udvarias tegezés kialakulása, amikor a kétféle tegezés volt: a rendes tegezés és a *nagyságod, uraságod, kegyelmed* megszólítás (amely tegez) a harmadik személyű igével (amely magáz). Tegezte a földesúr a szolgáját, és a szolga is az urát, igaz, ez utóbbi fűzött hozzá tiszteletet sugalló megszólítást. A *maga* (*maguk*) személyes névmás a 16. században alakul ki a *maga kegyelmed* szókapcsolatból, az *ön* névmás pedig 19. századi elterjedését az udvariasabb magázás formájaként *Széchenyi István* grófnak köszönheti. Még a 20. században első felében is csak magázódással lehetett a tiszteletet kifejezni.

A múlt században aztán a modern zenék, a rock and roll kultúra megérkezésével népszerűvé vált a tegeződés, ami bár addig is létezett, csak szűkebb, baráti körben volt jellemző a használata. Ekkor lett a tegezés a fiatalok büszke nyelvi formája, a közvetlenség kifejezésének egyik eszköze.

Az ezredforduló legalább négy megszólítási és kapcsolattartási módot különböztetünk meg: a *tegezést*, a *magázást*, az *önözést* és a *tetszikelést*. Jóllehet tegeznek a reklámok, az üzletek, a média, az etikett szabályai szerint, a mai napig is az egymásnak ismeretlen emberek társalgásában, a magázódás a kívánatos kommunikációs forma.

(oktatási célra átalakított szöveg)

1. Állítsd sorrendbe a megszólítások fejlődését!

4. Udvariasabbnak ítélt 3. személyű megszólítás elterjedése. (19. sz.)
5. A tegezés a lázadás egyik nyelvi eszköze. (20. sz.)
1. A tegezés az egyetlen, mindenki által használt megszólítás (12-15. sz.)
2. „Hibrid” megszólítási forma használata. (16. sz.)
3. A *maga* névmás használata a megszólításban. (16. sz., a hibrid alakból)

2. Igaz (I) vagy hamis (H)? Írd az állítások mellé a megfelelő betűjelet!

Napjainkban csak a magázást és a tegezést használhatjuk a megszólításra.	H
Tegezésre 1195 körüli időből is van példánk.	I
A tegeződés mindig az egyenrangúság fokmérője.	H
A szolga is tegezte urát a magyar középkorban.	I
Csak a magázás lehet az emberek közötti tisztelet nyelvi kifejezője.	H
A 20. század első felében nem volt általános a tegeződés.	I

Forrás:

Balázs Zsuzsanna Futótűzként terjed a tegeződés, végleg kikophat a magázódás a nagyvárosi nyelvhasználatból

<https://qubit.hu/2018/04/09/futotuzkent-terjed-a-tegezodes-vegleg-kikophat-a-magazodas-a-nagyvarosi-nyelvhasznalatbol>

(Megtekintés: 2023.08.07.)

Domonkosi Ágnes *Megszólítások és beszédpartnerre utaló elemek nyelvhasználatunkban*

In: A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 79. szám 2002

Dömötör Adrienn: *Tegezés/nemtegezés, köszönés, megszólítás a családban*

<http://nyelvor.c3.hu/period/1293/129304.pdf>

(Megtekintés: 2023.09.07.)

<https://etikettiskola.hu/blog/tegezzunk-vagy-magazodjunk/>

(Megtekintés: 2023.10.10.)

Ön hülye vagy maga hülye – a magázás története

<https://m.nyest.hu/hirek/tegezhetem-ont-a-magazas-tortenete>

(Megtekintés: 2023.11.10.)

Archaikus és leértékelő tegezés

<https://e-nyelvmagazin.hu/2019/09/10/archaikus-es-leertekelo-tegezes/>

(Megtekintés: 2023.07.21.)